

Aleg. 176.

S p r a w o z d a n i e

komisyi gospodarstwa krajowego w przedmiocie urządzenia kursów rolniczych przy szkołach ludowych.

Wysoki Sejmie!

Od roku 1879 istnieją przy sześciu szkołach ludowych w kraju subwencyonowane z funduszu państwowego dopełniające kursa rolnicze, które mają zadanie podawać młodzieży nie obowiązanej do uczęszczania na naukę codzienną gruntowniejsze wiadomości z nauki gospodarstwa wiejskiego wychodzące po za zakres tego, co w tej gałęzi nauk przyswojonem być może na nauce codziennej i na nauce dopełniającej.

Rada szkolna krajowa w odezwie swej z dnia 4. stycznia 1894. l. 61. wystosowanej do Wydziału krajowego, stwierdza, że kursa te pomimo dłuższego istnienia nie rozwinęły się dotąd należycie i nie wydały spodziewanych korzyści a to głównie z tego powodu, że kierownictwo ich powierzyć musiano nauczycielom nie posiadającym potrzebnego uzdolnienia i że na naukę gospodarstwa wiejskiego tak szczupłą wyznaczono ilość godzin, iż o przysposobienie uczniów do przyszełego zawodu rolniczego nie mogło być mowy.

Niedostatki te były c. k. Radze szkolnej krajowej dobrze znane, lecz do usunięcia ich nie można było prędzej przystąpić, aż dokonana została reforma planów naukowych, podyktowana głównie ustawą krajową z dnia 2. lutego 1885. (Dz. u. kr. Nr. 28).

Przez dokonanie tej reformy i nadanie szkołom wiejskim przez plany i książki naukowe odpowiedniego kierunku, utworzono dopiero podstawę, na której dalsze wykształcenie młodzieży wiejskiej w kierunku praktycznym można oprzeć. C. k. Rada szkolna krajowa postanowiła też obecnie przystąpić do zreformowania i rozszerzenia powyżej wymienionych kursów rolniczych.

W tym celu zwołała ankietę i wysłuchawszy zdania rzeczoznawców, w jakoby sposób wspomniane kursa urządzać należało, uchwaliła projekt zasad, który komisya do wiadomości Wysokiemu Sejmowi podaje:

Projekt zasad

urządzenia kursów rolniczych przy szkołach ludowych.

1. Na mocy artykułu 4. i 12. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 (Dz. u. kr. Nr. 53.) urządzać należy stopniowo dopełniające kursa rolnicze.

2. Kursa te połączone będą ze szkołami ludowymi cztero-klasowymi po wsiach, miasteczkach, z charakterem rolniczym, przy których gmina dostarczy potrzebnego ogrodu i pola, oraz osobnej sali szkolnej, a założone będą o ile możności po jednej w każdym okręgu szkolnym

3. Zadaniem dopełniających kursów rolniczych będzie: rozwijać na podstawie nabytych w szkole ludowej wiadomości uzdolnienia uczniów do przyszłego zawodu rolniczego, przez udzielanie najgłówniejszych wiadomości z nauki gospodarstwa wiejskiego i pomocniczych nauk oraz przez praktyczne ćwiczenia i demonstracje.

4. Nauka teoretyczna odbywać się będzie tylko w kursie zimowym od 1. października do końca kwietnia. Ćwiczenia i demonstracje praktyczne trwać będą przez rok cały, z wyjątkiem czasu pilnych robót gospodarskich.

5. Nauka teoretyczna traktować się będzie na podstawie osobnej dla tych kursów ułożyć się mającej książki do czytania, praktyczna zaś w ogrodzie i polu szkolnym, oraz w gospodarstwach praktycznych w sąsiedztwie.

6. Czas trwania nauki rozciąga się na przeciąg trzech lat, w zimie w 10 ciu godzinach tygodniowo na każdym kursie, w lecie w kilku godzinach.

7. Przedmiotami nauki będą: 1) wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych, potrzebne dla gospodarstwa (kurs I.); 2) nauka rolnictwa i hodowli (kurs II. i III.); 3) najgłówniejsze zasady gospodarstwa a w szczególności urządzania stowarzyszeń rolniczych i ustawy, dotyczące gospodarstwa (kurs III.); 4) rachunki i geometrya; 5) stylistyka.

8. Uczęszczać na kursa rolnicze będzie młodzież miejscowa, która ukończyła szkołę ludową, mogą zaś brać w niej udział także uczniowie zamiejscowi. Udział w kursach rolniczych zastępuje obowiązek uczeźszczenia na ogólną naukę dopełniającą.

9. Nauki gospodarstwa wiejskiego udzielać będzie na kursach nauczyciel ludowy wykształcony dodatkowo praktycznie w niższych szkołach rolniczych i egzaminowany z gospodarstwa w myśl artykułu V. rozporządzenia ministeryalnego z dnia 31. lipca 1886 Nr. 52.

10. Nauczyciel gospodarstwa będzie zarazem kierownikiem szkoły ludowej i kursów z nią połączonych.

Powodzenie tych kursów, mających się według tego projektu przy szkołach cztero-klasowych niższego typu wprowadzić, zawisło zdaniem Rady szkolnej krajowej w pierwszym rządzie od przysposobienia nauczycieli, którym się kierownictwo tych kursów powierzy. Od tych kierowników żądać się będzie nie tylko fachowych wiadomości z nauki gospodarstwa wiejskiego, lecz także dokładnego obznajomienia się z praktyką gospodarską i zarządzeń gospodarstw włościańskich, a to głównie z uwagi na to, że nauka na tych kursach ma być ściśle zastosowana do przyszłych potrzeb uczniów i zmierzać będzie ku temu, aby uczniów należycie uzdolnić do racjonalnego gospodarowania na roli, którą w przyszłości po rodzicach odziedziczą. Takiego praktycznego wykształcenia nie mogą im, zdaniem Rady szkolnej krajowej, udzielić seminaria nauczycielskie, chociaż w ostatnich latach zaprowadzono w nich naukę gospodarstwa, udzielaną przez profesorów fachowych, gdyż seminaria nie rozporządzają gospodarstwem praktycznym wzorowym. Potrzeba jest zatem pewną liczbę kwalifikowanych i w gospodarstwie zamieszkałych nauczycieli wiejskich wysłać na jeden rok za urlopem na dalszą naukę teoretyczną i praktyczną do niższych szkół rolniczych i na ten czas udzielić im odpowiednie stypendyum w kwocie około 300 zł. Stypendyści przysłuchiwaliby się nauce teoretycznej jako hospitaneci, korzystaliby ze zbiorów zakładu i pomocy nauczycieli w nauce własnej, a równocześnie braliby udział we wszystkich ćwiczeniach praktycznych i demonstracjach.

Mając powyższe względy na uwadze, Rada szkolna krajowa odniosła się do Wydziału krajowego z prośbą o wyjednanie u Wysokiego Sejmu dotacyi w kwocie 3.000 zł. na wyznaczenie dziesięcin stypendyów po 300 zł. dla frekwentantów, których się z grona nauczycieli szkół ludowych na te kursa powoła. Z kredytu tego tylko część w kwocie 1.000 zł. w. a. przypadnie do wypłaty w roku bieżącym, gdyż nauka rozpocznie się dopiero w miesiącu wrześniu.

Zarazem upraszała Rada szkolna krajowa o wyjednanie dla niej w Wysokim Sejmie upoważnienia, aby powyższy wydatek w kwocie 1.000 zł. mogła pokryć z oszczędności budżetowych funduszu szkolnego krajowego roku bieżącego.

Po uchwaleniu przez Wysoki Sejm kredytu, zamierza Rada szkolna krajowa odnieść się zaraz do Wydziału krajowego w sprawie umieszczenia stypendystów w niższych szkołach rolniczych, a zarazem przystąpić do opracowania szczegółowego urządzenia planu i książek samychże kursów rolniczych na podstawie załączonego projektu zasad.

Wprowadzenie nauki dopełniającej rolniczej w szkołach ludowych dla młodzieży wiejskiej, która przepisana naukę elementarną ukończyła, uważa komisya za nader pożądaną.

Bo chociaż nie może być tu mowy o systematycznej nauce rolniczej to w każdym razie szkoła taka przygotuje część młodzieży włościańskiej do zawodu, który ją czeka zaraz bezpośrednio na roli ojczystej, lub zachęci do dalszego kształcenia się w niższych krajowych szkołach rolniczych.

Warunkiem powodzenia takich kursów jest jednakże, ażeby nauczyciele do kierowania temi kursami powołani, byli należycie teoretycznie i praktycznie przygotowani. Osiągnięcie zaś tego celu dałoby się zdaniem komisji zapewnić przez urządzenie specjalnych jednorocznych kursów przy jednej lub drugiej krajowej niższej szkole rolniczej. Tam nauczyciel przyswoi sobie sposób nauczania, gospodarstwo zaś i zbiory naukowe stanowią dla niego będą środek demonstracji i praktycznej nauki.

Na razie taki rok przygotowawczy dla przyszłych kierowników kursów rolniczych przy szkołach ludowych wystarczy' zwłaszcza że znajdują się w gronie nauczycieli ludzie zdolni, chętni i już z zawodem praktycznym gospodarstwa rolnego obeznani. Gdy jednak z czasem potrzeba kandydatów wzmagać się będzie, przyjdzie może chwila, gdzie na ten cel osobną szkołę założył wypadnie, której charakter i cecha będzie wzorowe gospodarstwo włościańskie.

Komisya nie może jednak przy tej sposobności pominąć uwagi, iż gdy podniesienie rolnictwa i gospodarstwa krajowego leży zarówno w interesie kraju jak i państwa, słuszną byłoby rzeczą, ażeby do urzeczywistnienia tego pożytecznego dzieła, jakim jest przygotowanie sił nauczycielskich do nauki gospodarstwa wiejskiego, przyczynił się Skarb państwa subwencją w tej namej wysokości, w jakiej kraj przyczynić się zamierza.

Gdyby zatem w latach następnych okazała się potrzeba wyznaczenia z funduszu krajowego pewnej dotacyi na stypendya dla nauczycieli gospodarstwa wiejskiego lub urządzenie odrębnej szkoły sądzi Wydział krajowy, iż wyznaczenie takiej dotacyi należałoby uczynić zawisłem od przyzwolenia z funduszu państwowych subwencji w tej samej wysokości.

Gdy jednak Rada szkolna krajowa preliminaruje na ten cel w roku bieżącym wydatek w kwocie 1.000 zł. i spodziewa się go pokryć z oszczędności budżetowych r. b. przeto komisya ogranicza się na razie do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi żądanego przez Radę szkolną krajową wniosku, upoważniającego do pokrycia wydatku na stypendya z oszczędności budżetowych.

Wysoki Sejm raczy tedy uchwalić:

1. Sejm upoważnia Radę szkolną krajową do użycia kwoty 1.000 zł. z zaoszczędzeń budżetu krajowego funduszu szkolnego z roku 1894 na stypendya dla wykształcenia nauczycieli gospodarstwa wiejskiego przy szkołach ludowych.
2. Sejm przyjmuje do wiadomości projekt zasad urządzenia kursów rolniczych przy szkołach ludowych.
3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby wszedł w rokowania z c. k. rządem co do udziału skarbu Państwa w kosztach urządzenia i popierania kursów dla nauczycieli jako też i co do kosztów nauki rolniczej przy szkołach ludowych.

Lwów dnia 5. Lutego 1894.

Przewodniczący:

J. Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Stanisław Jędrzejowicz w. r.

